



การบริหารโครงการสถานศึกษาสีขาวแบบมีส่วนร่วม ตามหลักสังคหวัตถุ 4
ของโรงเรียนหัวไทร (เรือนประชาบาล) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3

The Participatory Administration of the White School Project based on
Sanghahavatthus 4 of Huasairuenprachaban School
under the Nakhon Si Thammarat Primary
Educational Service Area 3

สวิตต์ นวลมิ่ง*

Sawit Nuanming

บุญเลิศ วีระพรกานต์

Boonlert Weeraponkan

พระครูเขมธรรมโมจิต

Phrakhrukhemathammakhsit

สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Department of Buddhist Educational Administration, Faculty of Education,

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus

Corresponding author, e-mail: sweetyman1470@gmail.com*

วันที่รับบทความ (Received): 21 ธันวาคม 2568

วันที่แก้ไขบทความ (Revised): 7 มกราคม 2569

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted): 12 มกราคม 2569

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาวแบบมีส่วนร่วม 2) แนวทางการบริหารโครงการสถานศึกษาสีขาวแบบมีส่วนร่วม ตามหลักสังคหวัตถุ 4 3) นำเสนอและประเมินแนวทาง งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย 3 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาวแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 15 คน ประกอบด้วยรองผู้อำนวยการและครู เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกโดยตรวจสอบความตรงของเนื้อหา การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ระยะที่ 2 การร่างแนวทางการบริหารโครงการสถานศึกษาสีขาวแบบมีส่วนร่วม ตามหลักสังคหวัตถุ 4 เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 รูป/คน ประกอบด้วย นักวิชาการศึกษา ผู้อำนวยการโรงเรียนและพระสงฆ์ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์เพื่อร่างแนวทาง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ระยะที่ 3 การนำเสนอและประเมินแนวทาง เก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 รูป/คน ประกอบด้วย ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้อำนวยการ และพระสงฆ์ โดยการสนทนากลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบประเมินแนวทาง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลจากการวิจัยพบว่า 1) สภาพการดำเนินโครงการสถานศึกษาสีขาวแบบมีส่วนร่วม พบว่ามีการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว 5 มาตรการ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ส่งผลให้ลดปัจจัยเสี่ยงด้านยาเสพติดและอบายมุขของโรงเรียน แต่มีข้อจำกัดด้านการสื่อสาร ภาระงานครูมากเกินไป ข้อจำกัดด้านงบประมาณ ขาดผู้เชี่ยวชาญ และการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียน ชุมชนและหน่วยงานภายนอกไม่ทั่วถึง 2) การศึกษาแนวทางพบว่า การดำเนินงานสถานศึกษาสีขาว 5 มาตรการ คือ มาตรการด้านการป้องกัน มาตรการด้านการค้นหา มาตรการด้านการรักษา มาตรการด้านการเฝ้าระวัง และมาตรการด้านการบริหารจัดการ แบบมีส่วนร่วม 4 องค์ประกอบ คือ การตัดสินใจ การดำเนินการ การรับผลประโยชน์และการติดตามประเมินผล และบูรณาการกับหลักสังคหวัตถุ 4 คือ ทาน ปิยวาจา อุตถจริยาและสมานัตตตา โดยมีกระบวนการดำเนินงานโดยการวางแผน ดำเนินงาน ติดตามประเมินผล และปรับปรุงพัฒนา 3) การนำเสนอและประเมินแนวทางพบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิทุกคนมีความเห็นเห็นว่าแนวทางที่เสนอมีความครบถ้วน เหมาะสม เป็นไปได้ เป็นประโยชน์และสามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทของโรงเรียน

คำสำคัญ: สถานศึกษาสีขาว; การบริหารแบบมีส่วนร่วม; สังคหวัตถุ 4

Abstract

This research article aims to Study 1) the conditions of the participatory administration of the white school project. 2) the guideline for the participatory administration of the white school project based on Sanghahavatthus 4. 3) to propose and evaluate the guideline. This qualitative study consisted of three phases. Phase 1: The conditions of the participatory administration of the white school project was examined through the in-depth interviews with 15 key informants, including the deputy directors and teachers. The instrument was an in-depth interview form with content validity checked. Data were analyzed by using content analysis. Phase 2: The guideline for the participatory administration of the white school project based on Sanghahavatthus 4 was developed through interviews with 5 experts, including academic officer, directors, and monk. The instrument was the interview form. Data were analyzed by using content analysis. Phase 3: The focus group discussion and evaluation the guideline of 7 persons was conducted, including the chairman of the school board, the directors, and the monk. The instrument was the guideline evaluation form. Data were analyzed by using content analysis.

The research results were found as follows: 1) The conditions of the participatory administration of the white school project contains five measures with participation from stakeholders. This reduced drug-related and risk factors. However, limitations were identified in communication, teacher workload, budget, specialists, and consistency of community participation. 2) The study revealed the operation of the five measures (prevention, detection, treatment, surveillance, and management) operated through four participatory components: decision-making, operation, benefit-sharing, monitoring and evaluation. These were integrated with the Sanghahavatthu 4: generosity, kind speech, helpfulness, and impartiality. The process consisted of planning, operation, monitoring and evaluation, and improvement and development.



3) The persons agreed the proposed guideline was appropriate, feasible, beneficial within the school context.

Keywords: The White School; the participatory administration; Sanghavatthu 4

บทนำ

ประเทศไทยกำลังเผชิญความท้าทายในหลายด้านที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศในระยะยาว ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเศรษฐกิจ ความเหลื่อมล้ำในสังคม การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี รวมถึงการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศ แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ถูกกำหนดขึ้นมาเพื่อเป็นกรอบการพัฒนาประเทศที่ครอบคลุมและยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการสร้างอนาคตที่ดีขึ้นสำหรับคนไทย ผ่านการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของประเทศ แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป็นแผนยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกของประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เป็นยุทธศาสตร์ชาติในการพัฒนาประเทศไทยโดยได้กำหนดวิสัยทัศน์ “ประเทศไทย มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” (ราชกิจจานุเบกษา, 2561) หนึ่งในด้านสำคัญของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี คือ ด้านความมั่นคง ซึ่งมีเป้าหมายในการสร้างความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยให้กับสังคมไทย การแก้ไขปัญหายาเสพติดถือเป็นหนึ่งในภารกิจหลักของด้านนี้ เนื่องจากยาเสพติดและอบายมุขเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการเกิดอาชญากรรมและความไม่สงบในสังคม

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดมาตรการป้องกันให้นักเรียนมีภูมิคุ้มกัน มีทักษะชีวิตในการดำเนินชีวิตโดยปราศจากสิ่งเสพติดและอบายมุข และใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เพื่อหลีกเลี่ยงการหมกมุ่นกับสิ่งเสพติดและอบายมุข รวมไปถึงการดูแลและช่วยเหลือนักเรียนที่ไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดด้วย กระทรวงศึกษาธิการจึงได้มีการกำหนดนโยบายให้สถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการดำเนินโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยจากยาเสพติดและอบายมุข โดยให้มีการร่วมมือของทุกฝ่ายภายใต้แนวคิดและหลักการของ “4 ประสาน 2 ค้ำ” 4 ประสาน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้แทนครู ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนนักเรียน และส่วน 2 ค้ำ ได้แก่ ตำรวจ พระสงฆ์ ที่อยู่ในบริเวณชุมชน และเพื่อให้สถานศึกษามีระบบการทำงานที่เข้มแข็งและยั่งยืน จึงให้สถานศึกษาดำเนินโครงการตาม “ยุทธศาสตร์ 5 มาตรการ และกลยุทธ์ 4 ต้อง 2 ไม่” ยุทธศาสตร์ 5 มาตรการ มีดังนี้ 1) มาตรการด้านการป้องกัน 2) มาตรการด้านการค้นหา 3) มาตรการด้านการรักษา 4) มาตรการด้านการเฝ้าระวัง 5) มาตรการด้านการบริหารจัดการ กลยุทธ์ 4 ต้อง คือ 1) ต้องมียุทธศาสตร์ 2) ต้องมีแผนงาน 3) ต้องมีระบบข้อมูล 4) ต้องมีเครือข่าย 2 ไม่มีดังนี้ 1) ไม่ปกปิดข้อมูล 2) ไม่ปล่อยอภัย (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2564: 53)

การแก้ปัญหายาเสพติดและการบริหารงานภายในองค์กร จากปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดที่เข้ามาสู่ในสถานศึกษานั้น เป็นปัญหาใหญ่หลวงต่อโรงเรียนและชุมชน เพื่อให้นักเรียนเป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด หน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา คือ การกำหนดนโยบายและวางแผนงานในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรนำเอาหลักธรรมมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาหรือโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนและชุมชน หลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งเป็นธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจบุคคลให้สามัคคีต่อกัน มีเมตตาริจิต มีความรักความปรารถนาดีต่อกัน ประกอบด้วย 4 อย่าง คือ (1) ทาน คือ การเสียสละการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของตลอดจนถึงการให้ความรู้และแนะนำสั่งสอนที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม (2) ปิยวาจา คือ เจรจาถ้อยคำที่อ่อนหวาน ได้แก่ การพูดถ้อยคำน่ารัก กล่าวคำสุภาพไพเราะ สมานสามัคคีก่อให้เกิดเมตติและความรักใคร่นับถือ ตลอดจนถึงถ้อยคำที่มีประโยชน์เป็นธรรมอื่นๆ (3) อตถจริยา คือ การประพฤติสิ่งที่

ประโยชน์แก่ผู้อื่น อันได้แก่ การชวนชวาย ช่วยเหลือ กิจกรรมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์และสนับสนุนส่งเสริมในทางศีลธรรม และ (4) สมานัตตตา คือ ความเป็นผู้เสมอต้นเสมอปลาย อันได้แก่ความเป็นคนดีต่อผู้อื่น เสมอต้นเสมอปลาย ความมีใจร่วมทุกข์ร่วมสุขกับผู้อื่นทุกเวลา และทุกกรณี (กรรมศาสนา, 2544: 146)

จากที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา มาแล้วนั้น โรงเรียนหัวไทร (เรือนประชาบาล) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ เป็นโรงเรียนประจำอำเภอและมีชื่อเสียงในด้านวิชาการ จึงทำให้นักเรียนในอำเภอส่วนใหญ่สนใจมาเรียนเป็นจำนวนมาก ซึ่งโรงเรียนได้ตั้งอยู่ในอำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ในจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นอีกหนึ่งพื้นที่ที่มีการพบเจอปัญหายาเสพติดอยู่ บ่อยครั้ง สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ประมวลผลทางสถิติในระบบ CRIMES จังหวัดนครศรีธรรมราช มีผลการจับกุมสูงสุดเป็นอันดับ 1 ของประเทศ (บุญธนา ภัทรธัญพงศ์, [ออนไลน์]) ดังนั้น โรงเรียนหัวไทร (เรือนประชาบาล) ได้ดำเนินโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยจากยาเสพติดและอบายมุข ตามนโยบายของ กระทรวงศึกษาธิการ ตั้งแต่ปี 2558 ตาม “ยุทธศาสตร์ 5 มาตรการ และกลยุทธ์ 4 ต้อง 2 ไม่” เพื่อส่งเสริมพัฒนาป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนให้ปลอดภัยจากสิ่งเสพติดและอบายมุขต่างๆ ทุกรูปแบบ โดยความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจากการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยจากยาเสพติดและอบายมุข ของโรงเรียนหัวไทร (เรือนประชาบาล) ที่ผ่านมา ปัญหาของนักเรียนและสถานศึกษา ยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างยั่งยืน การร่วมมือจากครูในโรงเรียนและชุมชนไม่ทั่วถึง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการทำความเข้าใจว่า เมื่อดำเนินงานสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยจากยาเสพติดและอบายมุขแล้ว ทำไมยังมีนักเรียนไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดและอบายมุข เพื่อแก้ปัญหาเสพติดและอบายมุขในโรงเรียนหัวไทร (เรือนประชาบาล) จึงได้นำการบริหารแบบมีส่วนร่วมมาเป็นหลักในการบริหารโครงการ ที่จะให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทมากขึ้น อีกทั้งยังนำหลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งประกอบด้วยหลักธรรม 4 ประการ คือ ทาน ปิยวาจา อตถจริยาและสมานัตตตา ที่สามารถนำมาพัฒนาและส่งเสริมการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ของโรงเรียนหัวไทร (เรือนประชาบาล) ให้ประสบความสำเร็จและบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

วัตถุประสงค์การวิจัย

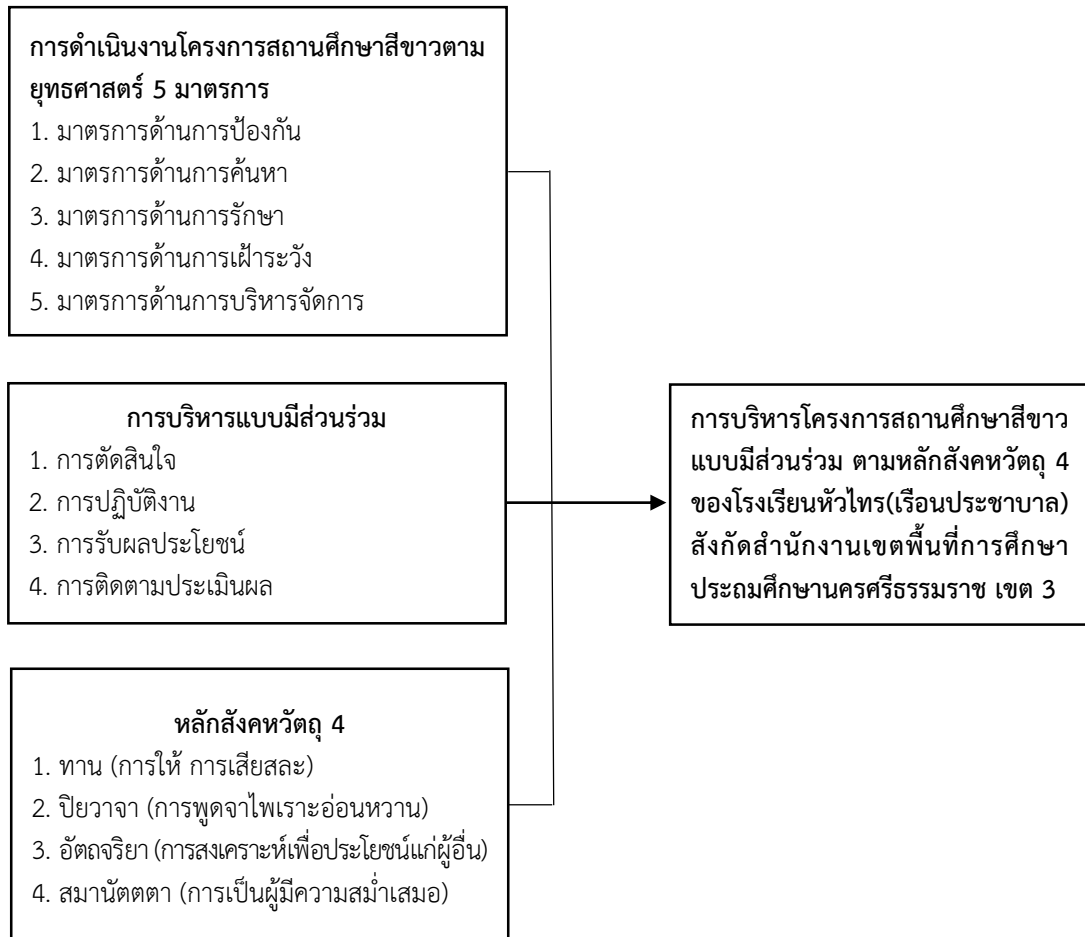
1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาวแบบมีส่วนร่วม ของโรงเรียนหัวไทร (เรือนประชาบาล) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารโครงการสถานศึกษาสีขาวแบบมีส่วนร่วม ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนหัวไทร (เรือนประชาบาล) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3
3. เพื่อนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารโครงการสถานศึกษาสีขาวแบบมีส่วนร่วม ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนหัวไทร (เรือนประชาบาล) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว จากคู่มือการดำเนินการโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยจากยาเสพติดและอบายมุข ซึ่งมีแนวทางการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ 5 มาตรการ ประกอบด้วย มาตรการด้านการป้องกัน มาตรการด้านการค้นหา มาตรการด้านการรักษา มาตรการด้านการเฝ้าระวังและมาตรการ



ด้านการบริหารจัดการ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์จากแนวคิด ทฤษฎีการบริหารแบบมีส่วนร่วม จากนั้นวิชาการที่หลากหลาย จนได้องค์ประกอบ ดังนี้ การตัดสินใจ การปฏิบัติงาน การรับผลประโยชน์และการติดตามประเมินผล และผู้วิจัยได้ศึกษาและสังเคราะห์องค์ประกอบหลักสังคหวัตถ์ 4 จากพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วย ทาน ปิยวาจา อตถจริยาและสมานัตตตา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำมาสรุปเป็นกรอบแนวคิด โครงการสถานศึกษาสีขาวแบบมีส่วนร่วม ตามหลักสังคหวัตถ์ 4 ของโรงเรียนหัวไทร (เรือนประชาบาล) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ดังนี้



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ศึกษาใน 3 ลักษณะ คือ ศึกษาค้นคว้าทางเอกสาร (Documentary Investigation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

2. ขั้นตอนการศึกษาสภาพการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาวแบบมีส่วนร่วม

2.1 ผู้ให้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ จำนวน 15 คน ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 2 คน หัวหน้าโครงการสถานศึกษาสีขาว จำนวน 1 คน ครู จำนวน 9 คน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 3 คน

2.2 เครื่องมือในขั้นตอนการศึกษาสภาพ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาวแบบมีส่วนร่วม ของโรงเรียนหัวไทร (เรือนประชาบาล) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ตรวจสอบเครื่องมือโดยตรวจสอบความตรงของเนื้อหา

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 15 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์สภาพการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาวแบบมีส่วนร่วม ของโรงเรียนหัวไทร (เรือนประชาบาล) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

2.4 วิเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

3. ขั้นตอนการศึกษาแนวทางการบริหารโครงการสถานศึกษาสีขาวแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4

3.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 รูป/คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 2 คน นักวิชาการศึกษา จำนวน 1 คน พระที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป จำนวน 1 รูป และพนักงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา จำนวน 1 คน

3.2 เครื่องมือในขั้นตอนการศึกษาแนวทาง คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการบริหารโครงการสถานศึกษาสีขาวแบบมีส่วนร่วม ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนหัวไทร (เรือนประชาบาล) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

3.3 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 รูป/คน โดยใช้ร่างแนวการบริหารโครงการสถานศึกษาสีขาวแบบมีส่วนร่วม ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนหัวไทร (เรือนประชาบาล) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

3.4 วิเคราะห์โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญมาเรียบเรียงและปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

4. ขั้นตอนการนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารโครงการสถานศึกษาสีขาวแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4

4.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 รูป/คน ประกอบด้วย ประธานพระสงฆ์ 1 รูป คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 1 คน ผู้อำนวยการโรงเรียน 3 คน อดีตผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน หัวหน้าโครงการสถานศึกษาสีขาว 1 คน

4.2 เครื่องมือในขั้นตอนการนำเสนอและประเมินแนวทาง คือ แบบประเมินการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

4.3 ใช้การสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7รูป/คน ดังที่กล่าวไปข้างต้น โดยใช้แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

4.4 การนำเสนอและประเมินแนวทาง วิเคราะห์โดยนำความเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มมาเรียบเรียงเป็นแนวทาง

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารโครงการสถานศึกษาสีขาวแบบมีส่วนร่วม ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนหัวไทร (เรือนประชาบาล) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ปรากฏผลดังนี้



1. สภาพการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาวแบบมีส่วนร่วม ของโรงเรียนหัวไทร (เรือนประชาบาล) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

จากผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาวแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนหัวไทร (เรือนประชาบาล) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า โรงเรียนมีการดำเนินงานตามมาตรการด้านการป้องกัน มาตรการด้านการค้นหา มาตรการด้านการรักษา มาตรการด้านการเฝ้าระวัง และมาตรการด้านการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอก เช่น สาธารณสุข โรงพยาบาล ตำรวจ และเทศบาล ผ่านกระบวนการตัดสินใจ วางแผน และดำเนินงานตามบทบาทที่กำหนด โดยผลการดำเนินงานทำให้เกิดพฤติกรรมเชิงบวกของนักเรียน การลดความเสี่ยงและปัญหาสุขภาพ การมีข้อมูลรายการณที่ถูกต้อง ตลอดจนเกิดภาพลักษณ์ที่ดีและความเชื่อมั่นจากผู้ปกครองและชุมชน ขณะเดียวกันพบข้อจำกัดสำคัญ ได้แก่ การสื่อสารนโยบายที่ยังไม่ทั่วถึง ภาระงานครูที่มีจำนวนมาก จำนวนนักเรียนที่มาก ข้อจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากรผู้เชี่ยวชาญ การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกที่ไม่ต่อเนื่อง และการติดตามประเมินผลที่ยังเน้นเชิงปริมาณมากกว่าคุณภาพ ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความต่อเนื่องและประสิทธิภาพของการดำเนินงานตามมาตรการสีขาวของโรงเรียนในภาพรวม

2. ศึกษาแนวทางการบริหารโครงการสถานศึกษาสีขาวแบบมีส่วนร่วม ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนหัวไทร (เรือนประชาบาล) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

การดำเนินงานสถานศึกษาสีขาว ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ 5 มาตรการ คือ มาตรการด้านการป้องกัน มาตรการด้านการค้นหา มาตรการด้านการรักษา มาตรการด้านการเฝ้าระวังและมาตรการด้านการบริหารจัดการ การบริหารแบบมีส่วนร่วม 4 องค์ประกอบ คือ การตัดสินใจ การดำเนินการ การรับผลประโยชน์และการติดตามประเมินผล และบูรณาการกับหลักสังคหวัตถุ 4 คือ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา โดยทุกมาตรการดำเนินการด้วยการวางแผน ดำเนินงาน ติดตามประเมินผลและปรับปรุงพัฒนา ซึ่งส่งผลให้เอื้อต่อการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย สร้างคุณธรรม และป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังนี้

แนวทางดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาวของโรงเรียนได้ดำเนินการอย่างมีระบบและมี ส่วนร่วม ครอบคลุมมาตรการด้านการป้องกัน การค้นหา การรักษา การเฝ้าระวัง และการบริหารจัดการ โดยใช้กระบวนการบริหาร 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน การดำเนินงาน การติดตามประเมินผล และการปรับปรุงพัฒนา เปิดโอกาสให้ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอกเข้ามามี ส่วนร่วมอย่างรอบด้านทั้งร่วมในการตัดสินใจ ดำเนินการร่วมกัน ติดตามประเมินผลร่วมกันและรับ ผลประโยชน์ร่วมกัน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการที่ชัดเจน ใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและเครื่องมือ มาตรฐานในการคัดกรอง ติดตาม และช่วยเหลือนักเรียนทั้งเชิงป้องกัน เฝ้าระวัง และฟื้นฟู โดยเน้น การสื่อสารเชิงบวก และการช่วยเหลือด้วยความเมตตา พร้อมบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน การให้หรือแบ่งปันสิ่งของ ความรู้ และโอกาสทางการศึกษาแก่ครู บุคลากรและนักเรียนในสถานศึกษา เช่น การสนับสนุนทุนการศึกษา การจัดหาสื่อการเรียนรู้อ หรือการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ปิยวาจา การพูดจาด้วยถ้อยคำสุภาพ ไพเราะ อ่อนหวาน น่าฟัง และมีเหตุผล การใช้คำพูดที่สุภาพ ให้กำลังใจ และสร้างแรงบันดาลใจในโรงเรียน เพื่อส่งเสริมบรรยากาศที่ดีและลดปัญหาความขัดแย้ง เช่น การสื่อสารเชิงบวกระหว่างครู นักเรียน และผู้ปกครอง อตถจริยา การประพฤติที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น และสังคม ด้วยการช่วยเหลือ แบ่งปัน และส่งเสริมให้ผู้คนดำเนินชีวิตในทางที่ถูกต้อง การมีส่วนร่วม

ในการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนและชุมชน เช่น การพัฒนาโครงการส่งเสริมคุณธรรม การช่วยเหลืองานจิตอาสา และการจัดกิจกรรมป้องกันปัญหายาเสพติดและความรุนแรงในโรงเรียนและสมานัตตดา การวางตนอย่างเสมอภาค ไม่ถือตัว ไม่เอาเปรียบผู้อื่น การปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติ ส่งเสริมความสามัคคีและความร่วมมือภายในโรงเรียน เช่น การเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกิจกรรมพัฒนาโรงเรียนโดยไม่แบ่งแยก ตลอดจนกระบวนการนี้ ส่งผลให้นักเรียนมีภูมิคุ้มกัน รู้เท่าทันยาเสพติดและอบายมุข เกิดพฤติกรรมเชิงบวก โรงเรียนมีบรรยากาศที่ปลอดภัย และเกิดความร่วมมือที่เข้มแข็งและยั่งยืนระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน

3. นำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารโครงการสถานศึกษาสีขาวแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนหัวไทร (เรือนประชาบาล) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

ผลการนำเสนอผู้วิจัยได้นำร่างแนวทางการบริหารโครงการสถานศึกษาสีขาวแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนหัวไทร (เรือนประชาบาล) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 รูป/คน ได้ให้ความเห็นและนำมาสู่การปรับปรุงแนวทางการบริหารโครงการสถานศึกษาสีขาวแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยกำหนดให้มีการสนทนากลุ่มในวันพฤหัสบดีที่ 4 เดือนธันวาคม พุทธศักราช 2568 ณ ห้องประชุมโรงเรียนหัวไทร (เรือนประชาบาล) ซึ่งผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มทุกรูป/คนเห็นว่า แนวทางการบริหารโครงการสถานศึกษาสีขาวแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนหัวไทร (เรือนประชาบาล) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ทุกขั้นตอน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารโครงการสถานศึกษาสีขาวแบบมีส่วนร่วม ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนหัวไทร (เรือนประชาบาล) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 มีผลการวิจัยที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. การศึกษาสภาพการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาวแบบมีส่วนร่วม ของโรงเรียนหัวไทร (เรือนประชาบาล) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาวแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนหัวไทร (เรือนประชาบาล) เป็นไปตามยุทธศาสตร์ 5 มาตรการ ได้แก่ มาตรการด้านการป้องกัน มาตรการด้านการค้นหา มาตรการด้านการรักษา มาตรการด้านการเฝ้าระวัง และมาตรการด้านการบริหารจัดการ การบริหารแบบมีส่วนร่วม 4 องค์ประกอบ คือ ตัดสินใจ ดำเนินการ ติดตามประเมินผลและรับผลประโยชน์ การรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 คน พบว่า ทุกมาตรการได้รับความร่วมมือจากผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอกอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง สะท้อนให้เห็นว่าการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาไม่อาจบรรลุผลได้หากจำกัดอยู่เพียงบทบาทของฝ่ายบริหารหรือครูเท่านั้น แต่จำเป็นต้องอาศัยพลังร่วมของทุกภาคส่วนในลักษณะเครือข่ายความร่วมมือ ดังนี้ (1) มาตรการด้านการป้องกัน การดำเนินงานโดยเน้นการมีส่วนร่วมทำให้เกิดกิจกรรมด้านการป้องกันเป็นไปในบรรยากาศที่ส่งเสริมความเข้าใจ ความไว้วางใจ และความร่วมมือระหว่างผู้เกี่ยวข้อง มีการจัดกิจกรรมสร้างภูมิคุ้มกัน ส่งผลให้นักเรียนมีทักษะชีวิตเพิ่มขึ้นและ



ใช้เวลาว่างอย่างสร้างสรรค์ อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานยังเผชิญปัญหาบางประการ ได้แก่ ภาระงานครูที่สูง ทำให้การสอดแทรกกิจกรรมบางประเภทอาจไม่ต่อเนื่อง ขาดการร่วมมือของผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งสะท้อนข้อจำกัดของระบบบริหารจัดการในโรงเรียนที่พึ่งพาบุคลากรจำนวนจำกัด (2) มาตรการด้านการค้นหาแสดงให้เห็นว่า โรงเรียนสามารถจำแนกนักเรียนกลุ่มเสี่ยงได้โดยดำเนินการผ่านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ที่เน้นการคัดกรองและติดตามด้วยข้อมูลเชิงระบบ อย่างไรก็ตาม อุปสรรคที่พบ เช่น การมองว่าการบันทึกข้อมูลเป็นภาระ การไม่ชำนาญการใช้ระบบ และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่ไม่เต็มใจ (3) มาตรการด้านการรักษา โรงเรียนมีแนวทางการดูแลและฟื้นฟูนักเรียนกลุ่มเสี่ยงที่ประสานกับโรงพยาบาล สาธารณสุข และหน่วยงานเฉพาะทาง แต่ข้อจำกัดหลัก คือ บุคลากรด้านสุขภาพจิตมีไม่เพียงพอ (4) ด้านการเฝ้าระวัง การที่โรงเรียนมีคณะกรรมการร่วมบ้าน-วัด-โรงเรียน และการเปิดช่องทางรายงานพฤติกรรม เช่น ตู้เสมารักษ์ ทำให้การรับรู้ปัญหาเกิดขึ้นรวดเร็วและป้องกันสถานการณ์ไม่ให้ลุกลาม แต่การที่ชุมชนรอบสถานศึกษายังมียาเสพติดหรืออบายมุขเป็นปัจจัยเสี่ยง ยังคงเป็นความท้าทายที่ต้องแก้ผ่านการบูรณาการความร่วมมือข้ามหน่วยงานให้เข้มแข็งขึ้น (5) มาตรการด้านการบริหารจัดการ โรงเรียนสามารถพัฒนาโครงสร้างการทำงาน เช่น ห้องปฏิบัติงานโครงการสีขาว การจัดตั้งกรรมการระดับต่างๆ และการทำ MOU ร่วมกับหน่วยงานภายนอก จากข้อมูลการศึกษาสภาพทำให้ได้ทราบถึงข้อจำกัดของการดำเนินโครงการสถานศึกษาสีขาวของโรงเรียน ซึ่งส่งผลต่อนักเรียนโดยตรง เพราะว่ามีข้อจำกัดอยู่มากทั้งความท้าทายที่พบ คือ การจัดสรรทรัพยากรที่ยังไม่เพียงพอ การติดตามผลที่เน้นเชิงปริมาณมากกว่าคุณภาพ อีกทั้งการดำเนินงานโครงการของโรงเรียนเพียงแค่ดำเนินการตามคู่มือเท่านั้น อาจทำให้ภาพรวมของผลการดำเนินงานยังไม่สะท้อนการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมได้เต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตดาวัล พานาดา (2561: 2) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาผู้เรียนตามโครงการสถานศึกษาสีขาวเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอนองน่าน จังหวัดอุดรธานี พบว่า การดำเนินงานที่ผ่านมา ปัญหาของนักเรียนและสถานศึกษา ยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างแท้จริงและยั่งยืน จากสภาพปัญหาดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า แม้โรงเรียนจะดำเนินโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยจากยาเสพติดและอบายมุข ก็ไม่ได้หมายความว่าผู้เรียนจะปลอดภัยจากยาเสพติดและอบายมุข ทั้งนี้เพราะกระบวนการดำเนินการดังกล่าว เป็นการวิเคราะห์ปัญหาและดำเนินโครงการตามกรอบนโยบายและตัวชี้วัดที่หน่วยงานกำหนดแบบเบ็ดเสร็จ จำเป็นต้องทำความเข้าใจว่า เมื่อดำเนินโครงการแล้ว เพราะเหตุใดยังมีนักเรียนเกี่ยวข้องกับยาเสพติดและอบายมุข

2. แนวทางการบริหารโครงการสถานศึกษาสีขาวแบบมีส่วนร่วม ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนหัวไทร (เรือนประชาบาล) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

จากการศึกษาแนวทางการบริหารโครงการสถานศึกษาสีขาวแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนหัวไทร (เรือนประชาบาล) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า การดำเนินงานสถานศึกษาสีขาว ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ 5 มาตรการ คือ มาตรการด้านการป้องกัน มาตรการด้านการค้นหา มาตรการด้านการรักษา มาตรการด้านการเฝ้าระวังและมาตรการด้านการบริหารจัดการ การบริหารแบบมีส่วนร่วม 4 องค์ประกอบ คือ การตัดสินใจ การดำเนินการ การรับผลประโยชน์และการติดตามประเมินผล และบูรณาการกับหลักสังคหวัตถุ 4 คือ ทาน ปิยาวจา อตถจริยาและสมานัตตตา ด้วยการวางแผน ดำเนินงาน ติดตามประเมินผลและปรับปรุงพัฒนา ส่งผลให้โครงการมีความชัดเจนเป็นระบบยิ่งขึ้น เพราะโรงเรียนหัวไทร (เรือนประชาบาล) มีการดำเนินงานโครงการที่ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างสูงจากทุกฝ่ายโดยเฉพาะมาตรการด้านการป้องกัน ที่มีกิจกรรม

และการดำเนินการที่โดดเด่นและชัดเจน โดยขึ้นวางแผนมีความเด่นชัดในการระดมความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้องหลายภาคส่วน ตั้งแต่ผู้บริหาร ครู นักเรียนแกนนำ ผู้ปกครอง และหน่วยงานภายนอกที่ร่วมกันตัดสินใจในการวางแผนการดำเนินงาน ทำให้แผนงานมีความรอบด้านและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ขณะที่ขึ้นดำเนินงานมีการบูรณาการกิจกรรมต่างๆ ทั้งห้องเรียนสีขาว มาตรการโรงเรียนปลอดบุหรี่/บุหรี่ไฟฟ้าและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รวมทั้งกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ 7 กิจกรรมอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะการให้นักเรียนแกนนำ 4 ฝ่ายมีบทบาทชัดเจนตามหน้าที่ของตน ส่งผลให้โรงเรียนสามารถเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงและป้องกันปัญหายาเสพติด และอบายมุขได้อย่างใกล้ชิด ส่วนขึ้นติดตามประเมินผลพบว่ามีการใช้เครื่องมือที่หลากหลาย ทำให้โรงเรียนสามารถประเมินสภาพปัญหาและศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างแม่นยำ พร้อมนำผลประเมินไปปรับปรุงพัฒนางิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

ในขั้นตอนสุดท้าย สามารถต่อยอดไปสู่ครอบครัวและชุมชนผ่านการรณรงค์บ้านปลอดบุหรี่และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้ทุกฝ่ายได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธีรพงศ์ ชูพันธุ์ (2562: 185) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานสถานศึกษาสีขาว ปลอดยาเสพติดและอบายมุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการดำเนินงานสถานศึกษาสีขาวที่ประสบผลสำเร็จควรประกอบด้วยการบริหารจัดการตามวงจร วางแผน ดำเนินงาน ติดตามประเมินผลและปรับปรุงพัฒนา ร่วมกับการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง และพบว่า มาตรการด้านการป้องกันเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการลดปัญหาเสพติดในนักเรียน จากกระบวนการที่กล่าวไปข้างต้น นักเรียนเป็นกลุ่มที่ได้รับผลโดยตรงมากที่สุด นักเรียนได้รับความรู้เกี่ยวกับพิษภัยของยาเสพติด บุหรี่ บุหรี่ไฟฟ้า และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างถูกต้อง ผ่านกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียน ทำให้สามารถตระหนักรู้ เข้าใจผลกระทบ และรู้วิธีหลีกเลี่ยงความเสี่ยง นอกจากนี้ยังได้รับทักษะชีวิต เช่น ทักษะการปฏิเสธ การคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ และการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล ทำให้สามารถจัดการกับสถานการณ์ล่อแหลมได้ดีขึ้น

นอกจากนี้นักเรียนโดยเฉพาะนักเรียนแกนนำ มีทัศนคติที่ดีต่อการดูแลตนเองและผู้อื่นมากขึ้น เนื่องจากการส่งเสริมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ทำให้นักเรียนรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนโรงเรียน ได้รับการสนับสนุน และมีคุณค่า นักเรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศักดา มังคะรัตน์ (2563: 102) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา มีแนวทางการดำเนินงานโดยการกำหนดกิจกรรมและโครงการที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการป้องกันยาเสพติดไว้ในแผนงานและเป็นกิจกรรมหลักของโรงเรียน การจัดกิจกรรมป้องกันยาเสพติดร่วมกันระหว่างโรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานภายนอก การจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์เพื่อป้องกันยาเสพติดของโรงเรียนในด้านกีฬา ดนตรี ศิลปะ อาชีพ คุณธรรม เป็นต้น จากกระบวนการที่กล่าวไปข้างต้น นักเรียนเป็นกลุ่มที่ได้รับผลโดยตรงมากที่สุด นักเรียนได้รับความรู้เกี่ยวกับพิษภัยของยาเสพติด บุหรี่ บุหรี่ไฟฟ้า และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างถูกต้อง ผ่านกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียน ทำให้สามารถตระหนักรู้ เข้าใจผลกระทบ และรู้วิธีหลีกเลี่ยงความเสี่ยง นอกจากนี้ยังได้รับทักษะชีวิต เช่น ทักษะการปฏิเสธ การคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ และการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล ทำให้สามารถจัดการกับสถานการณ์ล่อแหลมได้ดีขึ้น

นอกจากนี้นักเรียนโดยเฉพาะนักเรียนแกนนำ มีทัศนคติที่ดีต่อการดูแลตนเองและผู้อื่นมากขึ้น เนื่องจากการส่งเสริมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ทำให้นักเรียนรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนโรงเรียน ได้รับการสนับสนุน และมีคุณค่า นักเรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปัญญาธีรานุวัตร (2563: 53) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วม



ตามหลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผลการศึกษาพบว่า หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของกันและกัน ผูกไมตรี เอื้อเฟื้อเกื้อกูลประสานใจกัน ในการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียน มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) การให้ 2) ปิยวาจา วาจาไพเราะ 3) อุตถจริยา ประพฤติตนเป็นประโยชน์ 4) สมานัตตตา วางตนเหมาะสม

3. การนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารโครงการสถานศึกษาสีขาวแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนหัวไทร (เรือนประชาบาล) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

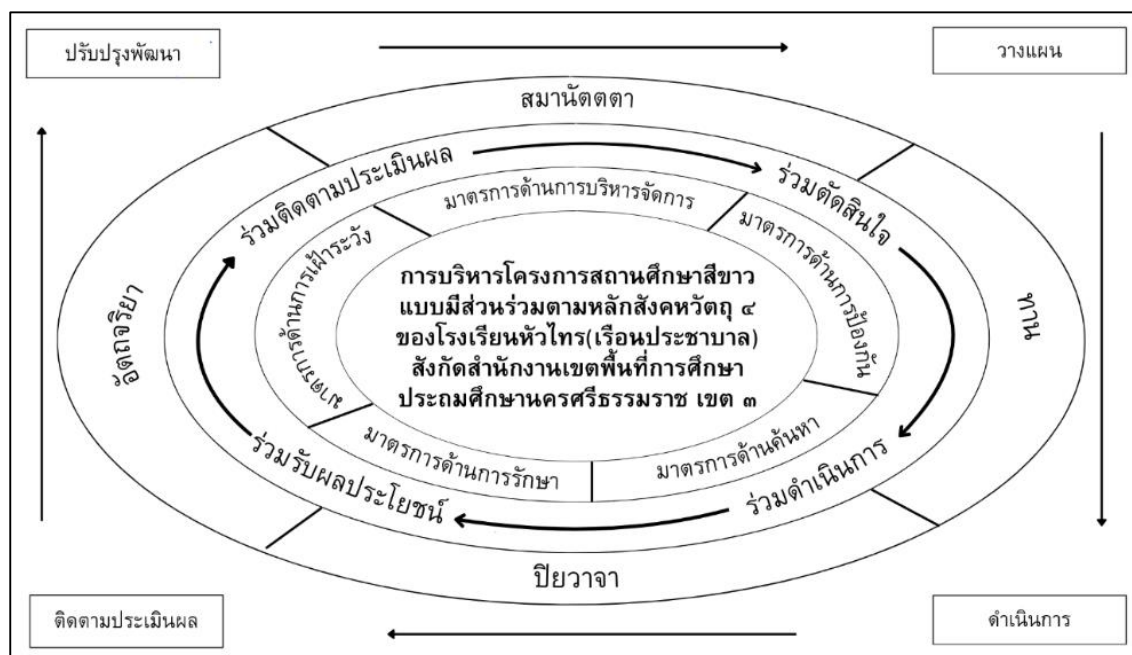
ผลการนำเสนอและประเมินแนวทาง พบว่า การประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มซึ่งทุกรูป/คนเห็นว่า แนวทางการบริหารโครงการสถานศึกษาสีขาวแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนหัวไทร (เรือนประชาบาล) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ทุกองค์ประกอบ เพราะว่าแนวทางการบริหารโครงการสถานศึกษาสีขาวส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายอย่างแท้จริง อันเป็นหัวใจสำคัญของการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา โดยเฉพาะการบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อุตถจริยา และสมานัตตตา ทำให้กระบวนการบริหารโครงการเกิดความชัดเจน โปร่งใส และการดำเนินงานที่ทีมผู้บริหาร ครู ชุมชน ผู้ปกครอง และหน่วยงานภายนอกเข้ามามีบทบาทร่วมกัน กล่าวคือทุกภาคส่วนได้ร่วมกันวางแผนร่วมกันเพื่อที่จะตัดสินใจในการดำเนินงานร่วมกัน ติดตามประเมินผลร่วมกัน และปรับปรุงพัฒนา ร่วมกันเพื่อให้ทุกภาคส่วนได้รับผลประโยชน์ ส่งผลให้นักเรียนได้รับความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดและอบายมุขอย่างถูกต้อง มีทักษะชีวิต มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจเพิ่มขึ้น รู้สึกปลอดภัยในโรงเรียน ครมมีแนวทางและเครื่องมือในการดูแลและเฝ้าระวังนักเรียนอย่างชัดเจน ผู้บริหารสถานศึกษาได้ระบบการบริหารจัดการที่มีโครงสร้างชัดเจน ได้ความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทำให้การขับเคลื่อนนโยบายเป็นไปได้ง่าย โรงเรียนมีภาพลักษณ์ที่ดี เป็นสถานศึกษาสีขาวที่น่าเชื่อถือ ได้พัฒนาพื้นที่เรียนรู้เชิงคุณธรรมและส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวกของผู้เรียน ชุมชน ได้รับความร่วมมือจากโรงเรียนในการรณรงค์ มีความตระหนักร่วมในการป้องกันยาเสพติดในเยาวชน เกิดเครือข่ายความร่วมมือระหว่างบ้าน-โรงเรียน-ชุมชนอย่างเข้มแข็ง และหน่วยงานภายนอก สามารถใช้ข้อมูลจากโรงเรียนในการวางแผนแก้ปัญหาเสพติดในชุมชน อีกทั้งยังสะท้อนหลักคิดเชิงพุทธที่เหมาะสมกับการพัฒนานักเรียนในด้านคุณธรรมและทักษะชีวิต การเน้น “ทาน” ในรูปแบบการแบ่งปันข้อมูลและทรัพยากร ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือภายในโรงเรียน และระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ขณะที่ “ปิยวาจา” ช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสื่อสารภายในองค์กร ทำให้ครูและนักเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดี มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความเข้าใจซึ่งกันและกันมากขึ้น “อุตถจริยา” ทำให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเกิดความตระหนักถึงหน้าที่ของตน พร้อมลงมือทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้โครงการบรรลุผล และท้ายที่สุด “สมานัตตตา” ช่วยสร้างการบริหารที่ให้ความสำคัญกับความเสมอภาค เกิดความไว้วางใจ และการมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง ช่วยให้โรงเรียนสามารถปรับปรุงกิจกรรมและมาตรการให้เหมาะสมกับบริบทปัจจุบัน และนำไปสู่การพัฒนาต่อยอด เช่น การรณรงค์บ้านปลอดบุหรี่และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งเชื่อมโยงผลลัพธ์การเรียนรู้จากโรงเรียนสู่ครอบครัวและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นงนิตย์ สังขวิทยัญญ (2567: 73) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนบ้านโคกพนมดี จังหวัดปราจีนบุรี จากการศึกษาพบว่า โครงการ/กิจกรรมส่งเสริมตามนโยบายสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนบ้านโคกพนมดี ได้นำยุทธศาสตร์ของโครงการสถานศึกษาสีขาว

ปลอดภัยเสถียรและอบายมุข มาขยายผลสร้างความตระหนักให้คณะครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา และนักเรียน ได้รับทราบถึงมาตรการต่างๆ ที่โรงเรียนต้องดำเนินการ ประสานความร่วมมือทุกหน่วยงานร่วมดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับนักเรียนและเยาวชนในพื้นที่ ชุมชนให้การยอมรับและให้การสนับสนุนในการดำเนินงานโครงการ/กิจกรรมส่งเสริมตามนโยบายสถานศึกษาสีขาวปลอดภัยเสถียรและอบายมุข ยิ่งไปกว่านั้น แนวทางการบริหารโครงการสถานศึกษาสีขาวแบบมีส่วนร่วม ตามหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นโครงการที่ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดและอบายมุขในสถานศึกษา เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยยกระดับความร่วมมือให้มีความลึกซึ้งและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น เนื่องจากการบริหารที่ทุกฝ่ายยอมรับและสามารถปฏิบัติได้จริงในบริบทของโรงเรียน ส่งผลให้บุคลากรเกิดแรงจูงใจจากภายใน มีความผูกพันกับภารกิจของโรงเรียน และมีความรับผิดชอบร่วมกันอย่างสมดุลงาน ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้การบริหารโครงการสถานศึกษาสีขาวของโรงเรียนประสบผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม สามารถป้องกันและลดปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนได้จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนอร์เซียดิตินา เช โรซุบี, อาซัด อาฮาอิรี อานูอาร์ และนุรุล ไอน์ โมฮัมหมัด เดาด์ (Norsayyidatina Che Rozubi, Azad Athahiri Anuar และ Nurul Ain Mohd Daud) (Norsayyidatina Che Rozubi, Azad Athahiri Anuar & Nurul Ain Mohd Daud, 2024: 46) ได้ทำวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพของโครงการป้องกันยาเสพติดในเด็กในโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า เพื่อให้โครงการป้องกันยาเสพติดสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากจะให้ความสำคัญกับเนื้อหาหลักสูตร งบประมาณ การส่งเสริม และการติดตามผลแล้ว ยังควรให้ความสำคัญกับความยั่งยืนของโครงการผ่านกิจกรรมการติดตามผลที่สามารถดำเนินการได้เป็นระยะๆ และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้าร่วมโครงการต่อไป จำเป็นต้องระดมความร่วมมือจากหลายภาคส่วน เช่น องค์กรพัฒนาเอกชน และมหาวิทยาลัย โครงการป้องกันยาเสพติดที่มีประสิทธิภาพสำหรับวัยรุ่นจำเป็นต้องมีส่วนร่วมของโรงเรียน ครอบครัว ชุมชน เพื่อน สำหรับเนื้อหาหลักสูตร จำเป็นต้องผ่านกระบวนการปรับปรุงโดยการมีส่วนร่วมของนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานวิจัยต่างๆ เพราะฉะนั้น การบริหารโครงการสถานศึกษาสีขาวแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนหัวไทร (เรือนประชาบาล) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ซึ่งชี้ให้เห็นว่า แนวทางดังกล่าวมีความสมบูรณ์ทั้งด้านหลักการ กระบวนการ และผลลัพธ์ สามารถนำไปใช้จริงในโรงเรียน และมีศักยภาพในการขยายผลสู่โรงเรียนอื่นในเขตพื้นที่ได้ ความเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลเชิงประจักษ์จากโรงเรียนหัวไทร (เรือนประชาบาล) กับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้มั่นใจได้ว่าแนวทางนี้สอดคล้องกับองค์ความรู้ทางวิชาการปัจจุบัน และสอดคล้องกับแนวโน้มการบริหารสถานศึกษาที่เน้นการมีส่วนร่วม ทั้งยังเหมาะสมต่อการรับมือกับปัญหายาเสพติดที่ซับซ้อนในบริบทสังคมไทยร่วมสมัยอย่างยิ่ง

องค์ความรู้ที่ได้

จากการวิจัย เรื่อง การบริหารโครงการสถานศึกษาสีขาวแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนหัวไทร (เรือนประชาบาล) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ซึ่งการดำเนินการโครงการสถานศึกษาสีขาว ประกอบไปด้วย 5 มาตรการ ดังนี้ มาตรการด้านการป้องกัน มาตรการด้านการค้นหา มาตรการด้านการรักษา มาตรการด้านการเฝ้าระวัง และมาตรการด้านการบริหารจัดการ ซึ่งได้นำหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมมาดำเนินการในทุกมาตรการ มีขั้นตอนดังนี้ การวางแผนโดยให้ทุกฝ่ายร่วมกันตัดสินใจ การดำเนินการร่วมกัน การติดตามประเมินผลร่วมกัน และการปรับปรุงพัฒนาเพื่อให้ทุกฝ่ายได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน โดยนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาร่วมบูรณาการ

ในทุกขั้นตอนของการดำเนินการ ประกอบไปด้วย ทาน ปิยวาจา อุตถจริยาและสมานัตตตา เพื่อให้การบริหารโครงการดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อไป จึงสรุปเป็นแผนภาพองค์ความรู้ได้ ดังนี้



ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรกำหนดนโยบายสนับสนุนการดำเนินงานสถานศึกษา สืงหา ปลอดภัยและอบายมุขอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการบูรณาการการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เป็นเกณฑ์หลักในการประเมินผลโรงเรียน

1.2 หน่วยงานท้องถิ่นและภาคีเครือข่าย เช่น เทศบาล สาธารณสุข โรงพยาบาล และสถานี ตำรวจควรได้รับมอบนโยบายร่วมรับผิดชอบพื้นที่โรงเรียนมากขึ้น เพื่อทำงานเชิงพหุหน่วยงานอย่างมี เอกภาพ

1.3 โรงเรียนควรผลักดันให้การใช้หลักพุทธธรรม เป็นแนวคิดสำคัญในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงในสถานศึกษา เนื่องจากผลการวิจัยชี้ว่าสร้างความร่วมมือได้จริง

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

2.1 โรงเรียนควรพัฒนาช่องทางการสื่อสารนโยบายและมาตรการสถานศึกษา สืงหา ให้เข้าถึงผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนอย่างทั่วถึงและสม่ำเสมอ โดยใช้การสื่อสารเชิงบวก ตามหลักปิยวาจา และเปิดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเท่าเทียมตามหลักสมานัตตตา เพื่อสร้างความเข้าใจ ลดความคลาดเคลื่อนในการปฏิบัติ และเสริมสร้างความร่วมมืออย่างเข้มแข็งในการ ดำเนินงานทุกมาตรการ

2.2 ควรพัฒนาระบบติดตามและประเมินผลให้ครอบคลุมทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยใช้ข้อมูลจากระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและเครื่องมือมาตรฐานควบคู่กับการสะท้อนผลจากผู้มีส่วน

เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแนวทางการป้องกัน ค้นหา รักษา ฝ้าระวังและบริหารจัดการ ภายใต้การช่วยเหลือด้วยความเมตตา

2.3 โรงเรียนควรส่งเสริมการทํานานที่ถูกต้องและการทํางานร่วมกับหน่วยงานภายนอก เช่น สาธารณสุข โรงพยาบาล ตำรวจ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อสนับสนุนทรัพยากร บุคลากรผู้เชี่ยวชาญ และองค์ความรู้ตามหลักทํานาน อันจะช่วยลดข้อจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากร และเสริมความเข้มแข็งในการบริหารโครงการสถานศึกษาสีขาวให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาคู่มือการปฏิบัติงานโครงการสถานศึกษาสีขาวแบบมีส่วนร่วม ที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนโรงเรียนหัวไทร (เรือนประชาบาล) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 3

3.2 ควรศึกษาวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารโครงการสถานศึกษาสีขาวแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนประถม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 3

3.3 ควรศึกษาวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารโครงการสถานศึกษาสีขาวที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนประถม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 3

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *คู่มือแนวทางการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสถียร และอบายมุข*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กรมการศาสนา. (2544). *สารานุกรมไทย ฉบับเยาวชน เล่ม 4*. กรุงเทพฯ: พระบรมมหาราชวัง.
- ธีรพงศ์ ชูพันธ์. (2562). การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสถียร และอบายมุข สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23. *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*.
- นงนิตย์ สังขิกัญญ. (2567). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาสีขาวปลอดภัย เสถียร และอบายมุข โรงเรียนบ้านโคกพนมดี จังหวัดปราจีนบุรี. *วารสารวิชาการและวิจัย มทร. พระนคร สาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 9(2): 73-98.
- บุญธนา ภัทรธัญพงศ์. *จังหวัดนครศรีธรรมราช มีผลการจับกุมคดียาเสพติดในรอบปีงบประมาณ 2567 สูงสุดเป็นอันดับ 1 ของประเทศ*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.facebook.com/prnakhonsi/posts> [25 มกราคม 2568].
- พระครูปัญญาธิธรรมาจารย์. (2563). การพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์*. 7(2): 53-64.
- ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2561-2580). (2561, 31 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 135 ตอนที่ 82 หน้า 5-8.
- รัตดาวัล พานาดา. (2561). รูปแบบการพัฒนาผู้เรียนตามโครงการสถานศึกษาสีขาวเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอนองหาน จังหวัดอุดรธานี. *ดุสิตนิพนธ์พุทธศาสตร์ ดุสิตบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.



ศักดิ์ดา มังคะรัตน์. (2563). แนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

Norsayyidatina Che Rozubi, Azad Athahiri Anuar and Nurul Ain Mohd Daud. (2024). The effectiveness of drug prevention programs among children in schools. *International Journal of Public Health Science*. 13(1): 44-49.